

вільний), миролюбний і славетний народ.

Будьмо гідними історії свого народу, в якій на одному з важливіших місць стоїть слава Січ Запорізька, яка не є далеким минулим, а існує як біографія нашого народу в цілому та кожного українця окремо, як жива душа України та кожної людини. Михайло Слабошпицький казав: "Козацтво - дивовижний випадок у всій світовій історії. Народ, який, не маючи своєї державності, створив регулярні збройні сили, що є неодмінною ознакою державності..." [1, с.40].

Література

1. Слабошпицький М. З голосу нашої Клію / М.Слабошпицький. – К.: Махаон-Україна, 1999. – С.34-40.
2. Чайковський А., Шевченко В. / А.Чайковський, В.Шевченко // посібник з історії України. – К., 2009. – 230с.
3. Яворницький Д. І. Історія запорожських козаків / Д.І.Яворницький. - том I., II., III. – Львів: Світ, 2010.

УДК 791.83.03(6)

Петелько С. В.

ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА АФРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕТУ

В статті розглядаються жанрово-стильові аспекти історії циркового мистецтва Африки.

Ключові слова: циркове мистецтво, театральні-сценічне видовище.

In article are considered genre and stylistic aspects of the history of circus art.

Keywords: circus, theatrical stage spectacle.

Народне мистецтво практично в усій історії африканського цирку широко представлене в найрізноманітніших циркових жанрах. Фольклорно-етнографічна специфіка африканських культур на благодатному ґрунті циркового мистецтва завжди робила яскравим рішення циркових номерів, а також сприяла підвищеному інтересу та успіху у глядача. Використання в цирку народної стилізації пов'язане з розмаїттям циркових жанрів та їх історичними зв'язками з традиціями та звичаями народів Африки.

Деякі жанри сучасного африканського цирку виникли на ґрунті трудових навичок, інші зобов'язані своїм походженням релігійно-обрядовим та сакральним діям, треті прийшли на арену зі спортивних ігор.

Наприклад, з давніх давен відомі виступи канатоходців. Це видовище виникло з першими навичками балансування, які здобули африканські майстри плетіння дротів та проволочи. Прагнучи якомога сильніше витягнути цей виріб, а також перевірити його міцність, виробники натягували джутовий (пеньковий або вовняний) канат, дріт, проволочку між деревами та ставали на нього ногами, спираючись на палицю, стрибали на ньому, сідали, бігали, ходили, а інколи це одночасно робило декілька осіб. Поступово у таких людей з'являлося відчуття балансу. Найбільш спритні африканці вже вміли стояти на канаті, не тримаючись за палицю та зберігаючи рівновагу, а потім навчилися ходити за допомогою палиці. Можемо припустити, що серед майстрів зав'язувалися й змагання: хто довше простоїть, хто більше пройде по канату. У таких незвичних змаганнях це знаряддя почали піднімати вище й вище. Поступово вміння балансувати перетворилося в мистецтво еквілібристики.

Спочатку це були найпростіші вправи на канаті: присідання на коліно, ходіння з зав'язаними очима, а пізніше - вже у мандрівних цирках - канатоходці почали балансувати з лампою на голові або окропом у глечуку, утримувати рівновагу сидячи на стільці, встановленому на канат, та переносити партнера, що сидить на плечах. Цей «репертуар»

африканських канатоходців майже не змінювався, і лише в наш час еквілібристи на канаті засвоїли справді дивовижні трюки - багатопверхові піраміди або акробатичні колони з артистів, що стоять один у одного на плечах.

Трудові процеси знаходяться в площині й такого циркового жанру, як балансування на вільностоячих дробинах та ходулях. Для африканських країн дробини та ходулі й досі мають утилітарне застосування: їх де-інде використовують при зборі врожаю плодів дерев. Наприклад, в давнину деякі особливо вмілі збирачі навчилися вільно пересуватися на ходулях і дробинах від дерева до дерева не тримаючись, і ця вправність закріпилася в якості виду розваги. Започаткування дресури тварин ми також знаходимо в далекій давнині. Підвищена увага до тварин, спостереження за їх звичками зародилися у африканців ще за тих далеких часів, коли в житті головне місце займало полювання, а пізніше - й скотарство. В процесі приручення тварин людина набула перших навичок дресування. За наявними свідченнями, в стародавні часи тварин використовували не лише у господарстві, а й у святкових та ритуальних діях.

Вогнем і мечем відтіснивши у гори чинивших опір туземців, римляни, починаючи з II століття до нової ери, розпочали викачування багатств з північноафриканських приморських поселень. Решта аборигенів піддалася романізації: їх примушували носити римські імена та одяг, в містах будували римські храми, триумфальні арки, бібліотеки, купальні та, певна річ, театри, амфітеатри! та цирку.

Пишністю та розкішшю блищав театр в місті Сабрата. Цирк у Лебді відрізнявся конструктивною особливістю «спини» - п'ятьма розташованими в ряд водоймами (з якою метою це було зроблено — нам невідомо). Безперечною пам'яткою був амфітеатр у Тисдрі, споруджений за часів правління імператорів Северах більше 1600 років тому: його 60 аркад, розташованих у три ряди, досягають 36 метрів висотою. Вони й досі викликають захоплення туристів, які відвідують теперішнє туниське місто Аль-Джем.

Римляни вважали, що слава Африки полягає в безлічі видів диких тварин. Тому на аренах місцевих «Колізеїв», в тому числі й у Тисдрі, перш за все виступали тварини.

Вистави були різноманітні. Свою майстерність демонстрували дресувальники, публіка з великою зацікавленістю спостерігала за дикими биками, які, стоячи на задніх ногах, роз'їжджали у возах. Сміхом супроводжувалися виступи мавп з хлистами в руках, що носилися галопом на конях. Захоплені вигуками глядачі вітали слонів: тварини грали на музичних інструментах – цимбалах і танцювали.

Цікавим свідченням тих часів дійшло до нас з Африки наступне повчання дресувальникам: «Бережися бити диких звірів, бо в них пробуджується почуття помсти. Але й не пести хижаків занадто, а також не виявляй страху перед ними, бо тварини стають гордовитими і неслухняними. Щоб швидше приручити звіра, часто і злегка погладжуй його по шкірі рукою».

При всіх благих порадах навіть найдосвідченіші приборкувачі воліли перед виходом на арену змастити пащу леву, пантері або крокодилу спеціальним соком, виготовленим з різнотрав'я та коріння. Цей сік мав такі в'язкі властивості, що тварини при демонструванні номерів кусатися вже не мали змоги.

Вміння дресувати тварин було розвинене головним чином в Олександрії єгипетської і вважалось професією важливою та почесною. Мандрівні астрологи-шарлатани, що постійно вешталися біля амфітеатрів, за дрібну монету пророкували майбутнє приборкувача тим, хто народився під сузір'ям Лева або Тельця.

Щоправда, далеко не завжди видовища з тваринами мали нешкідливий характер: так як і в Римі, територіями Африки нерідко влаштовувалися бої між тваринами. В таких битвах люди змушували брати участь навіть мирних за природою звірів та птахів - жирафів, антилоп, страусів. Наприклад, дві антилопи буцалися до тих пір, поки одна з них, а інколи й обидві, понівечені, не падали за мертво.

Бестіаріями в амфітеатрах африканських міст були військовополонені, раби, злочинці. Майже беззбройні, вони мали битися з хижаків або ж просто віддавалися їм на розтерзання. Користувалися успіхом виступи акробатів і жонглерів: один комом катався

ареною, інший підкидав у повітря великі гострі ножі та ловив їх за рукоятки, третій тримав на лобі дошку, на якій декілька хлопчаків виконували складні гімнастичні вправи.

Збережені в непорушності стародавні релігійні вірування, древні анімістичні культури обумовили й збереження традиційних ритуальних подань у сучасних циркових виставах, насичених танцями, пластичними діями, піснями, барабанными ритмами маримби й тамтамів. За часів сьогодення традиційні африканські циркові вистави проходять у напівстаціонарних та пересувних цирках-шапіто або на відкритому повітрі, та окрім заявлених у рекламі, й досі нерідко присвячені різним знаковим подіям - збору врожаю, закінченню польових робіт, вдалому полюванню, та навіть примиренню племен або народженню дитини. У африканських народностей, які сповідують мусульманство, також широко розвинений театр маріонеток, що, поряд з вуличними цирковими виставами імпровізаторів-масхарабозів, мистецтвом пантоміми й поданнями масок, є традиційним для багатьох мусульманських країн.

Взимку 2013-2014 року стаціонарні цирки та великі концертні майданчики України відвідав з гастрольями цирк «Фенікс». Представлена програма складалася з номерів кенійських акробатів, які проповзають під вогняними стрілами, розташованими на висоті 20 сантиметрів від землі, шикуються в піраміду заввишки 8 метрів, при цьому одна людина тримає на собі сімох, а також левів на гойдалках, які стрибають через вогняні хула-хупи, вальс дресирувальника з левом. Крім цього, увазі публіки були представлені: гіпноз триметрового алігатора, катання людини на чотириметровому крокодилі, справжня стійка крокодила на хвості, зникнення крокодила в руках дресирувальника, Справжнім успіхом стався виступ північно-африканських повітряних акробатів на полотнах та дійсно гвоздем програми став смертельний номер: голова людини в пащі семиметрового алігатора.

Хочемо зазначити, що гастролі африканської програми містами України організував та провів талановитий продюсер Дмитро Зельцер. В центрі київського Палацу спорту була встановлена спеціальна арена, а інше технічне устаткування вагою в 250 тон було завезене з Франції.

Отже, сучасний африканський цирк являє собою симбіоз різноманітних традицій, ритуалів, артистичної майстерності та сучасності і повністю заслуговує на те, щоб бути представленим на одному рівні з європейською, китайською та канадською цирковими школами.

Література

1. Болашов С. Культура древнього Рима / С. Болашов. – М.: Наука. – Т.1. – 1988. – 436 с.
2. Малая енциклопедія цирку. – М.: Искусство, 1977. – 376 с.
3. Стивенс Р. Джамбо, Африка / Р. Стивенс. – Л.: Наука. – 1991. – 853 с.

УДК 793.32ЛАБАН

Чакава Т. О.

СИСТЕМА АНАЛІЗУ РУХУ РУДОЛЬФА ФОН ЛАБАНА

У статті розглянуто зміст та основні ідеї методу аналізу руху танцівника і педагога Рудольфа фон Лабана. Балетмейстер відмовився від традиційних танцювальних рухів, від провідної ролі музичного акомпанементу, обов'язкової наявності теми і сюжету, головну увагу зосередив на освоєнні пластикою тіла оточуючого простору.

В статті аналізуються чотири рухові параметри, за якими здійснюється рух - час, простір, динаміка і потік. Лабан визначив основні фактори, що характеризують зміни даних форм: розмірність, наближеність, площини, центральний / периферійний напрям, спрямованість простору. У розробленій системі аналізу танцювального руху основну роль відіграють поняття система зусиль-форм та кінесфери.

Ключові слова: Рудольф фон Лабан, система «зусиль-форм», кінесфера, простір, час, вага, потік, динаміка.